

pre miestnu kultúru 2/2010

Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi XII. ročník

INFORMAČNO-PORÄDENSKÝ SPRAVODAJCA

PRE KULTÚRNOOSVETOVÝCH PRACOVNÍKOV OKRESOV PRIEVIDZA A PARTIZÁNSKE

V ČÍSLE:

ÚVODNÍK

- Dnes ráno som vstala skôr...

SÚŤAŽE MAJÚ VÍťAZOV

- Pocta Ottovi Hogenovi
- Rozprávkové javisko
- Cineama
- Vansovej Lomnička
- Štúrov a Dubčekov rétorický Uhrovec
- Vesmír očami detí
- Hviezdoslavov Kubín
- Výtvarné spektrum
- Divadelná jar Jána Roháča
- Ochotnícke javisko
- Deti deťom

VÝSTAVY, VERNISÁŽE

- Bienále ilustrácie Bratislava
- Kontrastne jemná krajina

MEDAILÓN

- Príbehy majstrov - Jozef Jonis

INFORMUJEME OBCE

- Stratégia rozvoja miestnej a regionálnej kultúry
- Budovanie kultúrnej identity sídla cez značku, logo

SPOLOČNOSŤ OTVORENÁ VŠETKÝM

- Zaostrené na seniorov
- Z rozprávky do života
- Svet pre každého
- Afganistan znamená „krajina Afgancov“

ÚVODNÍK

Dnes ráno som vstala skôr...

Už pred mesiacom som slúbila, že prídem na Vansovej Lomničku a čosi poviem - no a to čosi, musím nájskôr napísat'. O šiestej ráno vŕavo vytáhujem nohy spod teplého paplóna. Vlastne - spod dvoch teplých paplónov. Aby som sa v noci cítila bezpečne a isto, musím upchat' všetky medzierky medzi posteľou a prikrývkou, takže musím mať paplóny dva. Jeden nestaci. Nie je dostatočne ľahký. Premýšľam, kto a kedy vymyslel takú hlúpost' - ako je alergia na perie. Objavením alergií na perie, zmizli z našich postelí poriadne periny. Objavením alergií na trávu, zmizli staré strožliaky naplnené čerstvou, voňavou slamou. Je mi smutno, že moji vnuci nezažijú aké to bolo, ľahnút' si do starkinej posteľe, pod poriadnu „,duchnu“. Nohy mi vyleteli do vrchu, chrbát a zadok zapadol do vyležanej diery v slamenom strožliaku. Keď sa starká ubezpečila, že už poriadne ležím, privala ma obrovskou perinou. Čím bola perina z novšieho peria, tým bola našuchorennejšia a vyššia. Jediná vec, ktorú som z takejto strožliakovo - perinovej jamy mohla pred spánkom vidieť, bol kúsok bieleho plafóna nad hlavou. Chudera starká, nemala ani potuchy ako má dieťa ležať, aby sa mu chrbtica vyvýjala fyziologicky. Nič z toho som totiž nespíňala. Moje nohy s mojím telom celú noc zvierali ostrý uhol, pretože zaujať inú, výhodnejšiu polohu vo vyležanej posteli bolo nemožné. Starkina posteľ so slameným strožliakom, bola vlastne moja prvá skúsenosť s akupunktúrou. Vždy bolo veľkým umením uložiť si chrbát tak, aby kde - tu vytrácejúce steblo slamy zo strožliaka, pichalo čo najmenej. Napriek všetkým nástrahám posteli starých mám, sme celú noc spali bezpečne a teplo. Myslím, že sme sa v spánku ani neprehadzovali z boka na bok, lebo sa to jednoducho nedalo. Nikdy sme neprechladli, pretože odkopat' sa v spánku nebola šanca. Ani sa nepamätam, že by sme mali po páde z posteľe zlomenú ruku alebo nohu. Z takejto posteľe sa totiž vypadnúť nijako nedalo. Keď niekto v noci kýchal, nevolali sme to alergia a nebežali sme s ním na pohotovosť. Rušiteľ nočného pokoja dostał od starkej kus plátna zo starej plachty s príkazom: „,Vyhúkaj si sople, čuš a spi!“ a nás ani nenapadlo, že by sme mohli robiť čosi iné. Všetci sme si vyfúkali sople a spali sme.

Stojím opretá o kuchynské okno, pozérám do záhrady a premýšľam. Príroda je mocná čarodejka. Napriek nástrahám posteli našich starých mám, ja a všetci moji generáční súputníci chodíme vzpriamene.

O nohy sa mi obtrel kocúr Kubo. Lenivým mraukaním mi oznamuje, že prišiel čas obedu. Do mištičky mu vytláčam špeciálnu mačiaciu stravu z fialového alumíniového vrecúška, kde maľovaná nálepka hľásia, že „mačky by kupovali Whiskas“.

Spomenula som si na starkinu mačku Mrňu. Tá dostávala čerstvo podojené kozie mlieko, pretože starká a ani Mrňa netušili, že mačky mlieko nemôžu. No a v nedeľu ráno, keď sa chystal sviatočný obed, tak jej starý otec hodil labku z odráteného zajaca. Mrňa s ňou bežala do záhrady pod ríbezlový krik, aby tam v pokojí hodovala. Netušila, že ostré zajačie kosti jej môžu prepichnúť mačacie črievku a preto by mala žrať iba pomleté mäso z fialového vrecúška. Vtedy ešte nevedela, že schrúmaním zajačej labky sa zaradí medzi druhu a možno až treťotriedne dedinské mačky, pretože tie naozajstne, premúdrelé mačky z televíznej obrazovky - tak, tie by určite kupovali iba Whiskas.

Mokrou rukou zo stoličky zotieram mačacie chlpy a nahlas sa Kubovi vyhŕázam, že ak už konečne neprestane píznut', dám ho geneticky vylepšiť. Na mačku bez chlpov. Kubo, sa spokojne olizuje, lebo ani vo sне by ho nenapadlo, že taká hlúpost' - ako je mačka bez chlpov - by mohla byť pravdou. Chudák netuší, že i takto, výrobou mačiek a psov bez srsti, sme sa my ľudia vo svojej prihlúplej a neomylnnej nadutosti rozhodli vylepšiť prírodu. Aby som Kuba dôkladne vystrašila, ukazujem mu katalóg s farebnými obrázkami mačacích a psích kabátikov, prispĺašťov, bundičiek, topánočiek a obojkov s trblietavými skličkami. Kubo na mňa pozera múdrymi žltými očami a mne sa zdá, že v nich čítam, že s vylepšeným ľudským svetom do mínu, nechce mať nič spoločné. Radšej zostane v tom svojom. Nevylepšenom. Mačacom. Kašle na katalógové kabátiky. On si ponechá svoj vlastný, sivý kožuch - a basta! Nechce byť „in“ a nosiť na krku farebný obojok od Fera Mikloška. On je hrdý kocúr a nie idiot. Odignoruje módne trendy. Nedá sa ostrihať. Mať vlastný kožuch sa mu v jeho mačacej hlave zdá najvhodnejším.

Alica Buzalková

Poznámka:

Autorku tohto príspevku čitatelia skôr poznajú ako poetku. S touto prácou sa predstavila a zvíťazila na Regionálnom kole súťaže v umeleckom prednese žien Vansovej Lomnička.

Ospravedlnenie

V minulom čísle nášho časopisu sme zverejnili víťazov celoslovenskej súťaže Slovenská kronika 2009. Z výsledkovej listiny nám však vypadla držiteľka Čestného uznania v kategórii Kroník okresných miest, pani Anna Kocnárová, ktorá toto ocenenie získala za zápis do kroniky mesta Prievidza. Ospravedlňujeme sa a blahoželáme k oceneniu.

SÚŤAŽE MAJÚ VÍŤAZOV

POCTA OTTOVI HOGENOVI

Každé dva roky si fotografi v našom regióne pripomínajú meno prievidzského fotografa Otto Hogena (1937-1989). Jeho tvorba bola spojená hlavne so športom a reportážou, v tomto duchu sa nesie aj súťažná výstava. Jej cieľom je nielen podpora amatérskej fotografie, ale aj snaha mapovať prostredníctvom fotografií dianie v našom regióne - v každodennom živote, športe a kultúre. Súťaže sa zúčastnilo 10 juniorov a 15 dospelých, čo je počet autorov približne zodpovedajúci regionálnej prehliadke Prizma. Odborná porota najviac vyzdvihla snímky svetobežníka Pavla Bartuša (Upletený život) a kolekciu momentiek z basketbalu od Ivana Valka. Vo ďalších kategóriách si najvyššie ocenenia odniesli Miroslav Kormoš (kultúra) a Martina Kotláriková (juniori).

Peter Cagáň

Otto Hogen

ROZPRÁVKOVÉ JAVISKO

Regionálna prehliadka detskej dramatickej tvorivosti sa uskutočnila 12. marca 2100 v priestoroch Regionálneho kultúrneho centra v Prievidzi. Zúčastnilo sa jej sedem kolektívov detskej dramatickej tvorivosti: DDS Fafrnky a fafrni ZŠ Energetikov Prievidza, DDS pri klube mládeže Malinová, DDS Pimpinela pri ZUŠ L. Stančeka Prievidza, DDS Hlučné ticho pri ZŠ V. Beniaka s MŠ Chynorany, DDS pri ZUŠ Nováky, DDS pri ZUŠ Bojnice a DDS pri CVČ Junior Bojnice. V preplnenej sále Regionálneho centra v Prievidzi a v príjemnej atmosfére boli predvedené vynikajúce divadelné výkony a zaujímavé predstavenia. Odborná porota udelila tieto ceny:

Návrh na postup na krajskú súťažnú prehliadku divadiel poézie Hviezdoslavov Kubín - v rámci súťaže Podjavorinskej Bzince DDS Pimpinela pri ZUŠ L. Stančeka v Prievidzi s hrou H.CH. Andersena v réžii Mgr. Kvetoslavy Borákovej *Palculienka*.

postup na krajskú súťažnú prehliadku detskej dramatickej tvorivosti Rozprávkové javisko v Považskej Bystrici:

- DDS pri ZUŠ v Bojniciach s hrou Paní zima v réžii Mgr. art. Anny Gúrtlerovej
- DDS Fafrnky a fafrni pri ZŠ Energetikov v Prievidzi s hrou Šípková Ruženka v réžii Mgr. Zoji Kozákovéj.

Eva Henčelová

DDS pri ZUŠ Nováky

CINEAMA

Krajská prehliadka amatérskej filmovej tvorby a videotvorby sa už v Prievidzi udomácnila. Hoci „filmárina“ nie je v našich končinách masovým odvetvím, darí sa krok po kroku úroveň prehliadky zvyšovať. Zo skalných autorov prezentujúcich svoju tvorbu rok čo rok zostal tento rok iba neúnavný experimentátor Andrej Danóczi, ale objavilo sa aj viacero nových tvári. Andrej Danóczi tentokrát zabodoval filmom *Anarchia 009*, ktorý znamená istý posun v jeho tvorbe. Najvyššiu úroveň mali dva filmy poslucháčky filmovej školy Agnes Dimun - *Dlhovlasí chlapci a Přeští svůj sen*. Porota konštatovala, že práce poslucháčov filmových škôl tradične výrazne prevyšujú úroveň amatérov. Po zmene kategorizácie sme mali tento rok zástupcov aj v kategórii do 25 rokov, kvarteto mladých autorov Martin Čičmanec, Miroslav Čičmanec, Dávid Olejka a Tibor Pipíška vo svojom filme *Army Of Four / Resistance Is Futile* naznačilo autorský aj tvorivý potenciál. Nováčikom na filmovom poli sa stal Nany M. Hudák, doteraz známy ako líder a autor v hudobnom zoskupení Nany. Prezentoval sa dokumentom z festivalu *Aprílové fúzie*, no porotu zaujal viac videoklipom k piesni *Sup*. Najväčším počtom prác prispel Martin Valenta, z jeho videoklipov najviac zaujali *Malá holka*, *Ciba's Rap* a *Na Porchu*. Všetky spomínané práce postupujú na celoslovenskú prehliadku, prajeme im veľa úspechov.

Peter Cagáň

VANSOVEJ LOMNIČKA

Okresné kolo v umeleckom prednese poézie a prózy žien Vansovej Lomnička sa uskutočnilo 11. marca 2010 v Mestskej knižnici v Handlovej. V súťažnej časti sa predstavilo 6 účastníčok, z ktorých porota odporučila na postup na krajskú prehliadku v kategórii 16 - 25 rokov - poézia *Simonu Blahovú*, v kategórii - próza *Dianu Ďurišovú*, v kategórii nad 25 rokov - próza *Dr. Ľudmilu Beznoskovú*.

Na prehliadke sa predstavili aj dve autorky s vlastnou literárno tvorbou - *Dr. Alice Buzalková* v kategórii próza a *Danica Baranovičová* v kategórii poézia. Za svoje diela zožali mimo riadny úspech u publiku i odbornej poroty. Je škoda, že propozície im neumožňujú postúpiť do vyšších kôl súťaže - bolo by čo obdivovať, i hodnotiť.

Eva Henčelová

ŠTÚROV A DUBČEKOV RÉTORICKÝ UHROVEC

Poslaním súťaže v rétorike Štúrov a Dubčekov rétorický Uhrovec je prispievať ku kultivovaniu verejného rečového prejavu a prostredníctvom tohto prejavu i ku kultúre medziľudských

a spoločenských vzťahov. Súťaž prebieha v troch kategóriach, ktorých rozdielne nároky zodpovedajú veku rečníka a jeho schopnostiam pripraviť si vlastný prejav. Regionálne kolo tejto súťaže sa uskutočnilo 30. marca 2010 v Centre voľného času Spektrum v Prievidzi. Obsadené boli všetky tri kategórie a odborná porota odporučila na postup na krajské kolo do Uhrovca nasledovných rečníkov:

v I. kategórii Michaelu Brídovú z Gymnázia v Novákoch,
v II. kategórii Branislava Gigaca zo ZŠ Šafárika z Prievidze,
v III. kategórii Mariana Vanku z Gymnázia v Partizánskom.

Eva Henčelová

VESMÍROČAMI DETÍ

Aj táto tradičná regionálna prehliadka výtvarných prác detí má už v roku 2010 svojich víťazov:

1. kategória - deti predškolského veku

Kristína Janíková - MŠ Malonecalská ul. Prievidza
Kristína Machatová - MŠ Malonecalská ul. Prievidza
Natália Bieliková - MŠ Opatovce nad Nitrou
Linda Rakytková - MŠ Opatovce nad Nitrou
Laura Srnková - MŠ Lazany

2. kategória - 1. - 4. ročník ZŠ

Samuel Palme - ZŠ Rastislavova ul. Prievidza
Martin Svitok - ZŠ Poruba
Alžbeta Bohušová - Špeciálna ZŠ internáttna Prievidza
Sophia Čertíková - ZŠ Piaristická Prievidza
Barbora Strňáková - ZŠ Mariánska ul. Prievidza

3. kategória - 5. - 9. ročník ZŠ

Simona Svitková - ZŠ Rastislavova ul. Prievidza
Lenka Kováčiková - ZŠ Dobšinského ul. Prievidza
Barbora Mikulášová - ZŠ Bystríčany
Ľudmila Bačíková - ZŠ Nitrianske Rudno
Nikolka Šmidáková - ZŠ Čavoj

4. kategória - 1. - 4. ročník ZUŠ

Matiúš Kunovský - ZUŠ Bojnice, pobočka Nitrianske Rudno
Pavlína Sobotová - ZUŠ Bojnice, pobočka Nitrianske Rudno
Ema Mjartanová - ZUŠ Sládkovičova ul. Bojnice
Andrej Pánis - ZUŠ Bojnice, pobočka Nitrianske Rudno
Richard Dominik - ZUŠ Sládkovičova ul. Bojnice

5. kategória - 5. - 9. ročník ZUŠ

Pavol Pánis - ZUŠ Bojnice, pobočka Nitrianske Rudno
Barbora Novotná - ZUŠ Sládkovičova ul. Bojnice
Barbora Novotná - ZUŠ Sládkovičova ul. Bojnice
Denisa Siládiová - ZUŠ Bojnice, pobočka Nitrianske Rudno
Natália Wiedermannová - ZUŠ Bojnice, pobočka Nitrianske Rudno

Monika Ergangová

HVIEZDOSLAVOV KUBÍN

V tomto roku sa uskutočnil už 56. ročník súťaže v umelcoom prednese poézie a prózy Hviezdoslavov Kubín. Začal školskými kolami a najlepší recitátori postúpili do okresných kôl. Pre I.-III. kategóriu sa okresné kolo uskutočnilo 25. marca 2010 v Centre voľného času Spektrum v Prievidzi. Nás okres na krajskej súťažnej prehliadke Podjavorinskej Bzince budú reprezentovať:

I.kategória - poézia: Barbora Labudová - ZŠ Rastislavova ul. 13 Prievidza

I.kategória - próza: Lenka Ilénková - ZŠ Nováky

II. kategória - poézia: Michaela Špešková - ZŠ Ul. energetikov Prievidza

II. kategória - próza: Alexandra Dragošová - ZŠ Ul. energetikov Prievidza

III. kategória - poézia: Daniela Hanusová - ZŠ Mariánska ul. Prievidza

III. kategória - próza: Anton Svitok - ZŠ Mariánska ul. Prievidza

a Detský recitačný kolektív PIMPINELA pri ZUŠ Ladislava Stančeka Prievidza s hrou PALCULIENKA na motívy rozprávky H.CH. Andersena, úprava a rézia : Mgr. Kvetoslava Boráková

Okresné kolo pre IV. a V. kategóriu sa uskutočnilo 29. marca 2010 v Mestskej knižnici v Partizánskom a 31. marca v Regionálnom kultúrnom centre v Prievidzi. Za okres Partizánske postúpili:

IV. kategória - poézia: Martin Vanko - Gymnázium Partizánske

IV. kategória - próza: Adriana Hoffmannová - Gymnázium Partizánske

Okres Prievidza budú na krajskej súťaži Štúrov Uhrovec reprezentovať:

IV. kategória - poézia: Petra Lörinczová - Gymnázium V.B. Nedožerského Prievidza

IV. kategória - próza: Barbora Nováková - Gymnázium V.B. Nedožerského Prievidza

V. kategória - próza: Richard Hlavatý z Prievidze.

Eva Henčelová

VÝTVARNÉ SPEKTRUM

Apríl je každoročne mesiacom, keď vrcholí príprava výtvarníkov na krajské kolo celoštátnej súťaže a výstavy neprofesionálnej výtvarnej tvorby „Výtvarné spektrum“. Okresy Prievidza a Partizánske, ktoré patria do územnej pôsobnosti Regionálneho kultúrneho centra v Prievidzi majú pomerne bohaté zázemie amatérskych výtvarníkov. Práve z tohto dôvodu vyvíjajú v tomto regióne pod odbornou garanciou RKC samostatnú činnosť až dva kluby výtvarníkov - v Prievidzi i v Partizánskom - v spolupráci s tamojším Art P Centrom. Každročne preto realizujú aj dve kolektívne výstavy. Výber prác do krajského kola súťaže je tak do veľkej miery totožný s prácami ocenených autorov z oboch okresných výstav. Nie však celkom. Jednak preto, že viacerým autorom - najmä tým starším - jednoducho chýba chut' zapájať sa do akýchkoľvek súťaží - svoju tvorbu ponímajú v plnej miere ako sviatočnú záľubu a relax a neradi sa čo len na pár mesiacov lúčia s obrazmi, na ktoré si v procese tvorby zvykli a ktoré im robia akýchsi tichých spoločníkov v domácom interiéri. Ale aj preto, že od regionálnych výstav uplynie určitá doba, počas ktorej vytvoria nové diela. V oboch okresoch prebiehal preto aktualizovaný výber do krajského kola súťaže. S kolekciami svojich výtvarných prác tak doň postúpili nielen ocenení autori z regionálnej súťaže a výstavy (Igor Lackovič, Peter Šolto, Martina Mikušová, Marianna Vavriková, Jozef Brablik, Silvia Kobelová, Branislav Šveda, Mária Geršiová, Štefan Ducký), ale aj práce ďalších autorov.

Celkove Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi postúpilo do krajského kola 72 výtvarných prác od 22 - och autorov z oboch okresov. Je to pomerne rozsiahla kolekcia, ktorá by - mi-

nimálne rozsahom - mala adekvátnie reprezentovať tento región hornej Nitry na krajskej prehliadke. Z kvalitatívneho hľadiska túto kolekciu oslabuje neprítomnosť niektorých ocenených autorov z regionálnych prehliadok z konca minulého roka (Peter Gahér, Stano Bajer, Jozef Petrík, Tomáš Klenko), čo je do veľkej miery - okrem spomínaných dôvodov - spôsobené dobou, ktorá uplynie medzi regionálnou a krajskou výstavou. Nie je v možnostiach RKC vo svojom depozite, popri pokračujúcej výstavnej činnosti, takmer na pol roka odkladať práce ocenených autorov.

A. Lomnická

Mgr. art. Miriam Kasperkevičová - Bencová, členka poroty

DIVADELNÁ JAR JÁNA ROHÁČA

Festival zábavného divadla Divadelná jar Jána Roháča oslávil v tomto roku svoje okrúhle výročie. Jeho už 10. ročník sa konal v dňoch 27. - 28. marca 2010 v Nitrianskom Pravne. Priestory hotela Vyšehrad dva dni slúžili ako divadelná sála, v ktorej sa predstavilo 12 ochotníckych divadelných, det-ských, bábkových, tanecných i recitačných kolektívov v rôznych žánroch zábavného divadla. Stretli sa tu divadelníci z Levoče, Ružomberka, Kremnice, Prievidze, Bojníc, Novák a Bánoviec nad Bebravou. Ďalšie predstavenie prebehlo v Kultúrnom dome v Malinovej, kde sa predstavil Divadelný súbor ZDOS Hubová a v Kultúrnom dome v Kľačne Divadlo Normálka z Trenčína.

Porota zložená z divadelných odborníkov (Martin Peterich, Ján Fakla, Roman Vykysalý, Viera Marsinová) udelila v závere festivalu titul Laureátov festivalu Bábkovému súboru Ofina z Ružomberka a DDS pri ZUŠ Bojnice.

Eva Henčelová

BS Ofina, Ružomberok

OCHOTNÍCKE JAVISKO

Regionálna prehliadka ochotníckeho divadla sa v roku 2010 nekonala, tak ako sme zvyknutí v Novákoch, ale prebehol len výber na krajskú prehliadku. Odborná porota navštívila premiéru Divadla mladých Carpediem v Kultúrnom centre v Bojniciach s hrou Cirkus paraziti. V Kultúrnom centre v Novácoch sa v Divadelnom dopoludní predstavili tri kolektívy - Bábkový súbor Hrčka z Novák s hrou O troch hudcoch a vetre, DS Severka s hrou O čertíkovi Babráčikovi a Prípravné štúdio ZUŠ Nováky s hrou Detektívka. V Kultúrnom a spoločenskom stredisku v Prievidzi malo predstavenie Divadlo „A“ a Divadlo Shanti s hrou Rozprávka o drakovi. Ďalšie divadelné súbory nestihli svoje hry docvičiť. A tak porota odporučila na postup na krajskú prehliadku ochotníckych divadiel a divadiel mladých Thalia pod Bojnickým zámkom - DS Severka pri

ZUŠ Nováky s bábkovou hrou O čertíkovi Babráčikovi, Divadlo mladých Carpediem pri Kultúrnom centre Bojnice s hrou Cirkus paraziti a Divadlo „A“ a Divadlo Shanti Prievidza s hrou Rozprávka o drakovi.

Eva Henčelová

DETI DEŤOM

V dvojročných intervaloch sa organizuje regionálna a následne i krajská prehliadka detských ľudových hudieb, speváckych skupín a sólistov spevákov a inštrumentalistov. V tomto roku sa prehliadka uskutočnila 10. apríla v Regionálnom kultúrnom centre v Prievidzi. Silné zastúpenie speváckych skupín i sólistov spevákov dopĺňali vystúpenia ľudových hudieb a inštrumentalistov. Na prehliadke sa predstavilo 8 speváckych skupín, 22 sólistov spevákov, 3 - duo spevy, 3 detské ľudové muziky a dvaja inštrumentalisti.

Porota odporučila na postup na krajský detský hudobný festival detskú ľudovú hudbu DFS Malý Vtáčnik Prievidza, detskú ľudovú hudbu DFS Fialka Partizánske, dvoch inštrumentalistov - Michala Gáčiho s gajdami a Juraja Mäsiara s heligónkou, spevácku skupinu starších dievčat DFS Malý Vtáčnik Prievidza, spevácku starších dievčat DFS Malá Lubená Poluvsie a sólistov spevákov: Elišku Dominovú, Pavla a Jakuba Kovaličekovcov z DFS Fialka Partizánske, Hanku Paulenovú, Viktoriu Grolmusovú a Máriu Balkovú z DFS Malý Vtáčnik Prievidza a Ivanu Krpelanovú z DFS Malá Lubená Poluvsie.

Eva Henčelová

Michal Gáči

VÝSTAVY, VERNISÁŽE

BIENÁLE ILUSTRÁCIE BRATISLAVA

Ocenení autori 22. roč.

Galéria RKC RegionArt, 17. 3. - 13. 4. 2010

V roku 2008, keď bola otvorená prístavba Regionálneho kultúrneho centra v Prievidzi a v rámci nej i galéria, patrila výstava ocenených slovenských autorov z histórie jednotlivých ročníkov bienále, medzi prvé výstavy, ktoré v nej boli prezentované. Naše kultúrne centrum už vtedy nadviazalo užšiu spoluprácu s Medzinárodným domom umenia Bibiana v Bratislave, ktoré je organizátormi nielen tohto, ale aj ďalšieho významného medzinárodneho podujatia - Bienále animácie Bratislave.

Obe akcie sú reprezentované dnes už preslávenými a medzi deťmi i dospelými mimoriadne oblúbenými značkami - BIB a BAB. V tomto roku nám Bibiana zapožičala na výstavu ilustrácie ocenéne na 22. ročníku tohto prestížneho podujatia najvyššími oceneniami Grand Prix, Plaketou BIB, Zlatým jablkom, Čestnými uznaniami vydatelstva Bibiana a Cenou detskej poroty, ktorá na ňom pôsobila. Na vernisáži výstavy, ktorá sa uskutočnila 17. marca 2010 v galérii RKC RegionArt nechýbala takpovediac „elita“ Medzinárodného domu umenia Bibiana z Bratislavы na čele s jeho riaditeľom Ing. Petrom Tvrdoňom, programovou riaditeľkou Bienále animácie Bratislava, PhDr. Katarína Minichovou a ďalšími jeho pracovníkmi. Ideu ďalšej vzájomnej spolupráce medzi Bibianou a kultúrnymi inštitúciami Trenčianskeho kraja vo svojom vystúpení na vernisáži podporila aj Ing. Marta Šajbidorová z odboru kultúry Trenčianskeho samosprávneho kraja.

Netradičný charakter slávostnej vernisáže umocnilo účinkovanie originálneho hudobného zoskupenia SUBINA (súbor bicích nástrojov) zo ZUŠ L. Stančeka v Prievidzi. Ešte predtým reprezentanti Bibiany a tvorcovia animovaných filmov z Katedry animácie VŠMU v Bratislave - Prof. Rudolf Urc a Doc. Eva Gubčová, hovorili s účastníkmi tvorivej dielne animácie, ktorími boli žiaci ZUŠ a ZŠ Malonecpalská v Prievidzi, o tajomstvách tvorby animovaného filmu. Do sály RKC „dorazil“ aj slovenský animačný expres - kolekcia najúspešnejších slovenských animovaných filmov z jeho 40-ročnej histórie, zostavená odborníkmi pre tento druh filmovej tvorby a uvádzaná predtým v slovenských kultúrnych inštitútoch v zahraničí. Účastníci dielne sa sami zahrali na animátorov a zručne kreslili najobľúbenejšie postavičky prezentovaných filmov. Najúspešnejší „animátor“ získali od našich hostí i originálne ocenenia - tričká a ďalšie suveníry s logom BIB a BAB. Najväčší úspech mala postavička z filmu Bábätko v banke. Agilné bábätko, ktoré ušlo z kočiarika nepozornej mamičke svoju šikovnosťou a spleťou náhod prekabátilo i bankových lupičov. Viacerí účastníci dielne si za jeho kreatívne stvárnenie vyslúžili obdiv prítomných tvorcov animovaného filmu. Výstavu a projekcie animovaných filmov počas jej trvania v dňoch 17. 3. - 13. 4. 2010 navštívili stovky návštěvníkov, najmä detí ZŠ a MŠ a odnesli si z nich zážitky, ktorým sa určite nevyrovnaná žiadna komerčná produkcia ponúkaná tejto skupine adresátov v médiach.

A. Lomnická

v strede Ing. Peter Tvrdoň, riaditeľ Bibiany

Prof. Rudolf Urc

KONTRASTNE JEMNÁ KRAJINA

Autorská výstava Jozefa Lomnického

Galéria RKC Regionart: 16. 4.- 13. 5. 2010

V tomto roku Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi realizovalo už druhú výstavu venovanú fotografií. Po kolektívnej výstave amatérskych fotografov na počesť fotografa Otto Hogenia patrili priestory galérie Regionart monotematickej výstave fotografií slovenskej krajiny od profesionálneho fotografa Jozefa Lomnického.

Akousi vábničkou, ktorá tohto fotografa naviazala na rodný región hornej Nitry, bolo vyhlásenie fotosúťaže Najkrajší strom hornej Nitry v minulom roku. Jozef Lomnický ju vyhral a výstava bola istým typom odmeny za túto výhru.

Počas desaťročí profesionálnej činnosti si tento autor vytvoril archív s tisícami diapositívov a neskôr digitálnych fotografií. Hoci bol svojho času jedným z prvých fotografov na Slovensku, ktorí sa ujali výdobytku digitálnej fotografie, väčšina fotografií na aktuálnej výstave je vyhotovená z diapositívov. Aj preto ju považuje za akúsi nostalgickú bodku za érou diapositívu a vo vystavených fotografiách uprednostňuje autenticosť záberu vyhotoveného na mieste. Stým je spojená naturálna skladba farebných tónov a svetla, ktorú technicky iba umocňuje. V prípade, že zámerne manipuluje so záberom v počítači (napríklad redukuje množstvo detailov), túto nadsádzku priznáva, nesnaží sa budiť dojem že ide o skutočnú krajinu. Niektoré techniky digitálnej fotografie - akou je napr. tzv. infrafotografia dosahovaná špeciálnou úpravou fotoaparátu tak, aby reagoval na ultrafialové žiarenie - prinášajú takisto do jeho fotografickej tvorby zaujímavé výtvarné efekty a nové impulzy.

Jeho zábery krajiny sú doslova lovom na neopakovateľné okamihy, ktoré vyžadujú mimoriadnu senzibilitu na to, čo sa v prírode deje - „anténu“, nastavenú na tieto zmeny a dramatické okamihy vyvolané rôznymi prírodnými dejmi a úkazmi, sprievodným znakom ktorých je náhla zmena atmosféry, svetla a farieb v krajine. Jeho špecialitou je fotenie v protisvetle či v sťažených svetelných podmienkach vôbec - práve z nich paradoxne vydoluje najvzácnejšie kontrastné zábery.

Autorovými obľúbenými zákutiami Slovenska sú práve tie, do ktorých doposiaľ snáď najmenej zasiahla ľudská ruka, o negatívnom vplyve industrializácie ani nehovoriač. Okrem Liptova, ktorý bol fotografickým rajom aj pre legendárneho slovenského fotografa Martina Martinčeka, takéto zábery nachádzajú najmä v Tatrách, ale aj v rodnom Morovne, či v okolí Banskej Bystrice, mesta, kde dnes žije.

Z fotografií Jozefa Lomnického je zrejmé jeho výtvarné videnie krajiny. Pritom znova nejde o akési výtvarné dotváranie fotografických obrazov, ale skôr o zachytenie originálnych výtvarných a fotografických prvkov a efektov prítomných v krajinе. Vo svojich výsekoch i celkoch vždy ponúka určitý typ kompozície, prevládajúcej monochromatickej farebnosti, či kontrastných farieb, línie a tvary raz pokojné statické, inokedy dramaticky vypäté.

Dôkazom uznania profesionality a umeleckej hodnoty fotografií tohto autora je fakt, že bol veľakrát oslovený nielen vydavateľmi kalendárov, ale aj monografií a reprezentatívnych publikácií o obciach a mestách k spoluautorstvu na ich obrazovej časti. Významne tak prispieva i k umelecko-dokumentárному záchyteniu hodnôt ich kultúrneho dedičstva.

A. Lomnická

Jozef Lomnický

MEDAILÓN

PRÍBEHY MAJSTROV - JOZEF JONIS, stredné Ponitrie

Rok 2009 bol prvým rokom užšej spolupráce zameranej na jednotlivé aktivity projektu cezhraničnej spolupráce TVÚRČÍ DIALOGY V TRADICI PŘES HRANICI. Okrem dialógu, ktorý prebiehal medzi oboma prihraničnými regiónmi Trenčianskym krajom a Zlínskym krajom - formou výmeny folklórnych telies a jednotlivcov na významných folklórnych podujatiach (Medzinárodný detský folklórny festival v Kúnoviaciach, Trenčianske folklórne slávnosti v Mnichovej Lehote, Hornonitrianske folklórne slávnosti v Prievidzi, Mariákovské folklórne slávnosti v Hornej Maríkovej) mal tento dialóg aj svoju nosnú tému, ktorou boli najčastejšie sa vyskytujúce ľudové hudobné nástroje v oboch regiónoch. V rámci projektu prebiehal výskum zameraný na výrobcov týchto nástrojov na hornej Nitre a Považí a príprava katalógu, do ktorého je zaradených 13 výrobcov týchto nástrojov. Predovšetkým vďaka nim disponujú folklórne skupiny, či ľudové hudby folklórnych súborov majstrovskými kúska-mifujárom, gájd, či rôznych druhov písťal z ich dielne. Každý kus je originálom, nesúcim rukopis svojho tvorca nielen z hľadiska technológie, ale aj výzdoby, pretože vo väčšine prípadov ide o ručnú výrobu, v ktorej má každý detail svoj význam v rámci celku nástraja. V pripravovanom katalógu sme nemohli opomenúť ani istú genézu, pôvod vzťahu toho-ktorého majstra k výrobe ľudových hudobných nástrojov. Z tohto hľadiska sú jednotlivé medailóny majstrov tak trochu aj ich príbehmi. Jeden z nich - venovaný výrobcovi fujár a písťal a zároveň rezbárovi Jozefovi Jonisovi vám prinášame. A pripájame pozdrav k majstrovej 70-tke.

Jozef Jonis

Ťažiskom výroby ľudových hudobných nástrojov u tohto majstra sú písťalky. Robí ich zväčša z čiernej bazy, ale niekedy aj zo šípu a slivky. Drevo na ne zbiera v čase vegetatívneho pokoja - od novembra do januára. Vybraný a odrezaný konár predvŕta tenším vrtákom a necháva vysušiť. Drevo na písťale má podľa jeho názoru, schnúť pomaly - 3 - 4 mesiace, na fujaru aj dlhšie. Nie však tak dlho, aby začalo chytať zelenkasté flaky. Vždy si pripraví viac materiálu, ak by sa mu pri výrobe časť materiálu pokazila a mohol ho nahradíť. Pri prevŕtavaní otvoru v písťale sa drží rád starých majstrov, podľa ktorých má mať písťala na spodnom konci o niekoľko mm menší priemer. Postupuje tak, že si naznačí oblôčik, pričom ho nevŕta vrtákom, ale postupne vyzrezáva dlátom. Ešte predtým však do budúcej písťalky nasadí kolík. Ten pri vyzrezávaní oblôčika slúži ako istá zábezpeka pred rozštiepením hrany oblôčika. Nasleduje rozdeľovanie mierok tak, aby sa priemer dierok priblížil šírke oblôčika. Stena - obvod písťalky má byť pri vrchnej časti hrubšia, keďže tu hrozí jej zoslabovanie cez vzduchový kanálik. V závere pristupuje k „cifrovaniu“ písťalky tradičným „šalvajstrovaním“. Písťalky

robí 3-dierkové, aj 6-dierkové, koncové i dvojačky. Do sortimentu jeho výroby patria aj fujary - menšie, do 130 cm, i väčšie. Výrobcom, od ktorého sa ju naučil robiť, bol Matúš Nosáľ z Víglaša. Bolo to počas Folklórnych slávností v Detve, v roku 1984. Od neho mal prvých pár rád a miery nielen na fujaru, ale aj písťalky. Za svojho ďalšieho učiteľa považuje aj Michala Fiľa z Banskej Bystrice, ktorého navštívil počas liečenia na Sliači. Inak sa s výrobou trápil sám, nemal mu kto poradiť. Napriek tomu prišiel na viacero originálnych vylepšení, ktoré mu umožňujú výrobok lepšie konzervovať. Do fujary napríklad vlieva horúci olej, zohriaty na 50-60 °, písťalky necháva takto napustiť na niekoľko hodín až dní vo vaničke. Ďalšie vylepšenie hrany písťalky a predchádzanie tomu, aby sa rozštiepila, či inak narušila, spočíva v tom, že ju po vyrezaní

dlátom potrie vodovzdorným lepidlom - glejom - a potom ešte prebrúsi. Hrana tak pevnejšie drží.

Typickú výzobu jeho nástrojov tvoria kvety a geometrické tvary.

Fujary a písťale Jozefa Jonisa sú v súčasnosti v zbierkach Tribečského múzea v Topoľčanoch. Teší ho, že ich na svojich vystúpeniach používajú aj členovia Ľudovej hudby Folklórneho súboru Jánošík z Partizánskeho. Doposiaľ ich prezentoval pri rôznych príležitostiach - Hornonitrianskych folklórnych slávnostach v Prievidzi, na Dňoch majstrov hornej Nitry, Dňoch mesta Partizánske, ale i v župe Veszprém v Maďarsku.

A. Lomnická

INFORMUJEME OBCE

Stratégia rozvoja miestnej a regionálnej kultúry

Tento koncepcný materiál, ktorý sa pripravoval viacero rokov bol schválený Vládou SR 27. januára tohto roku. Nadvázuje na Koncepciu rozvoja miestnej a regionálnej kultúry a jeden z jej výstupov - Stratégiju rozvoja osvetovej činnosti. Ďalším krokom by mala byť novelizácia Osvetového zákona, ktorá sa v súčasnosti pripravuje. Ide o základné dokumenty, ktoré by mal mať preštudované každý kultúrno-osvetový pracovník, pretože rámcujú jeho každodenné snaženia a mali by sa do nich premietnuť. Všetky materiály bez problémov nájdete na internete, keďže však Stratégia rozvoja miestnej a regionálnej kultúry bola schválená nedávno, vybrali sme pre vás niekoľko odporúčacích častí, ktoré sú určené pre riadenie kultúry v miestnom meradle. Uvedený výber si však v žiadnom prípade nekladie za cieľ previesť vás celou stratégiou.

Východiská

Pre regionálne a najmä miestnu kultúru je charakteristický jej prierezový charakter. Na variabilite jej zabezpečovania sa v rôznej miere podieľajú všetky tri úrovne verejnej správy. Z uvedeného dôvodu je prioritným cieľom predmetnej stratégie vytvárať priestor na preklenutie úzko rezortného a sektorového prístupu prostredníctvom vzájomnej integrácie rozhodujúcich poznatkov o kultúre regiónu a sídla, uvedomelou participáciou jednotlivých subjektov zainteresovaných na rozvoji kultúry a zavádzaním efektívnych návrhov a riešení jej zabezpečovania. Osobitým segmentom a podmienkou rozvoja miestnej a regionálnej kultúry sú ľudské zdroje. Ich rozvoj je vhodné zamerať nielen na špecifickú jednotlivých participujúcich oblastí kultúry, ale v rámci kultúrneho rozvoja miest, obcí a regiónov aj na podporu partnerstiev a spolupráce kultúrnych subjektov pôsobiacich v týchto teritoriách vrátane ich lídrov, pracovníkov a dobrovoľných spolupracovníkov, a to najmä vzdelávaním, budova-ním sietí a spoločenským oceňovaním ich práce.

Strategické ciele s výhľadom do roku 2015

Vytvoriť udržateľný systém spolufinancovania kultúry z verejných zdrojov s cieľom zvýšiť efektívnosť financovania a územného zabezpečenia kultúry prostredníctvom zlepšenia medzirezortnej a medzisektorovej spolupráce a komunikácie pri využití prierezového charakteru a prínosov kultúry pre spoločnosť, regióny a obce.

Skvalitniť materiálno-technické podmienky na rozvoj miestnej a regionálnej kultúry.

Podporiť rozvoj miestnej a regionálnej kultúry vo forme realizácie a implementácie strategických úloh a formulovania odporúčaní v rámci jednotlivých nástrojov miestnej a regionálnej kultúry s výhľadom do roku 2015.

Odporeúčania

- Podpora stáží a krátkodobých výmenných programov profesionálnych i neprofesionálnych uměleckých a odborných pracovníkov.
- Podpora mladých lídrov v oblasti miestnej a regionálnej kultúry prostredníctvom štipendijných programov a ich zapojenia do medzinárodných výmenných programov.
- Podpora mediálnej výchovy a na miestnej úrovni podpora propagácie jej významu v informačnej spoločnosti (v zmysle Koncepcie mediálnej výchovy v kontexte celoživotného vzdelávania).
- Pertraktovanie tém so zameraním na poznávanie historického prostredia a kultúrneho dedičstva obce a regiónu a pamiatkové

hodnoty v rámci metodických materiálov a učebných osnov pre učiteľov základných a stredných škôl.

- Prepojenie učebných programov a aktivít s miestnymi potrebami a rozvojovým potenciálom pamiatkových objektov a lokalít kultúrneho dedičstva vo svojom okolí tak, aby rástol potenciál uplatnenia absolventov škôl na miestnom a regionálnom trhu práce.
- Vytváranie príležitostí na aktívne zapájanie občanov seniorov a dobrovoľníkov do ochrany, prezentácie a propagácie miestneho kultúrneho dedičstva a kultúry.
- Prehľbovanie spolupráce cirkví a subjektov pôsobiacich v kultúre pri rozvoji umeleckých aktivít, ochrane kultúrneho dedičstva, rómskej misii a v oblasti výchovy a vzdelávania.
- Rozvíjanie interkultúrneho dialógu medzi rôznymi menšinovými kultúrami, národnostnými menšinami a znevýhodnenými skupinami obyvateľstva, cirkvami a náboženskými spoločnosťami, obyvateľstvom a aktérmi v oblasti kultúry.
- Poskytovanie priestorov a zázemia na činnosť dobrovoľníckych združení v kultúre, spolkovú činnosť, umelecké výstavné a prezentáčné projekty, tvorivé dielne a sympózia, obecné ateliéry a záujmovo-umeleckú činnosť na miestnej a regionálnej úrovni.
- Podpora partnerstiev a budovanie sietí medzi subjektmi pôsobiacimi v miestnej a regionálnej kultúre.
- Rozvoj medzinárodnej spolupráce na úrovni miest a regiónov, výmeny skúseností a know-how a podpora iniciatívnej účasti miestnych a regionálnych aktérov na špecifických medzinárodných projektoch, ktoré vytvárajú priestor pre vzájomné porovnanie sa, prinášajú nové podnete a tým stimulujú domáci vývoj.
- Rozvoj komunitnej spolupráce prostredníctvom kultúry a v oblasti kultúry.
- Udeľovanie ocenení za dosiahnuté výsledky a významné činy v oblasti ochrany kultúrnych hodnôt a rozvoja miestnej a regionálnej kultúry.
- Budovanie znalostnej bázy sídla a regiónu a ich prepojenie na informačné systémy verejnej správy vrátane turistických informačných centier a pamäťových a fondových inštitúcií.
- Rozvíjanie integrovaného informačného systému miestnej a regionálnej kultúry s decentralizovaným zberom a vyhodnocovaním dát s prepojením na strategické plánovacie a hodnotiace procesy verejnej správy.
- Identifikácia kultúrnych hodnôt prostredia prostredníctvom mapovania a hodnotenia kultúrnych, historických a spoločenských javov, vecí a udalostí v rámci sídla, resp. regiónu, sprístupňovanie týchto informácií a ich popularizácia.
- Prezentácia kultúrnych aktivít miestnej a regionálnej kultúry na webe v súlade s navrhnutými štandardami
- Vytváranie zoznamov pamäti hodností sídiel (zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov) ako širokej základnej hodnotnej kultúrneho dedičstva na miestnej úrovni.
- Prehľbovanie osvety na miestnej úrovni a systematické sprístupňovanie vlastníkom, užívateľom pamiatkového fondu, verejnej správe a občanom základného manuálu s informáciami o postupoch pri ochrane, obnove a využívaní pamiatkového fondu.
- Presadzovanie ochrany, využívanie a prezentácia kultúrneho dedičstva (hmotného a nehmotného) v rámci regionálnej politiky ako rovnocennej zložky rozvoja regiónu.
- Vytváranie podporných finančných a motivačných nástrojov zameraných na obnovu a využívanie súčasťí kultúrneho dedičstva na miestnej úrovni.
- Systémová podpora dobrovoľníckych organizácií vykonávajúcich záchrannu a obnovu pamiatkových objektov tradičnými technológiami a postupmi.
- Sprístupnenie mikrograntovej schémy pre obce a regióny na obnovu a dobudovanie chýbajúcej kultúrnej infraštruktúry malých obcí. Pri mikrograntovej schéme treba prihliadať na primeranú kapacitu týchto zariadení vzhľadom k miestnym pomerom a polyfunkčný charakter takejto kultúrnej infraštruktúry (napríklad komunitná knižnica, informačné centrum a výstavná sieň zároveň a pod.).
- Vytváranie podmienok na prehľbovanie spolupráce vlastníkov, správcov a užívateľov pamiatkových objektov, lokalít kultúrneho a prírodného dedičstva a atraktivít v území s organizáciami v turizme s cieľom koordinovať sprístupňovanie týchto lokalít a zlepšovať ponuku služieb v turizme.
- Integrácia obnovy a dobudovania kultúrnej infraštruktúry územia do pripravovanej Stratégie revitalizácie hnedých parkov.

Odporučania: V oblasti kooperácie regionálnej a miestnej územnej samosprávy v kultúre

Stanovenie kritérií spolupráce regionálnej a miestnej samosprávy na poskytovanie kultúrnych služieb pre obyvateľov v danom území.

Zefektívnenie prevádzky zariadení kultúrnej infraštruktúry (kiná, kultúrne domy, informačné centrá, knižnice a pod.) a prehĺbenie spolupráce menších obcí pri obnove a prevádzke spoločných zariadení kultúrnej infraštruktúry v príslušnom území.

Posilňovanie slabého vedomia kultúrnych, historických a spoločenských hodnôt prostredia a zlepšenie priestorového značenia komunálnych, turistických a kultúrnych cieľov a atraktivít v území (mesta, obce, regióny).

Podpora dobudovania a skvalitňovania kultúrnej infraštruktúry.

Na posilnenie kultúrnosti a lokálpatrotizmu detí a mládeže treba priamo prepájať výučbu lokálnej histórie a oživovanie miestnych kultúrnych tradícii v základných a stredných školách s odbornou činnosťou kultúrnych organizácií (knižnice, múzeá, galérie, štátne archívy, osvetové strediská vrátane kultúrneho dedičstva a osobností).

Prepojenie kultúrneho potenciálu územia (mesta, obce), kultúrnej ponuky regionálnych kultúrnych organizácií s cestovným ruchom a regionálnym a miestnym trhom práce.

Ľudmila Húsková

Budovanie kultúrnej identity sídla cez značku, logo

Maturanti Strednej odbornej školy obchodu a služieb v Prievidzi zorganizovali 24. marca tohto roku už 10. konferenciu o regionálnom cestovnom ruchu. S úvodnou prednáškou vystúpila Sylvia Maliariková z Odboru medzinárodnej spolupráce a cestovného ruchu Trenčianskeho samosprávneho kraja, o trendoch v turizme a o dopade na domáci cestovný ruch prednášal zástupca Slovenskej agentúry pre cestovný ruch z regionálneho pracoviska v Trenčíne Peter Pastier. Účastníci konferencie sa potom bližšie oboznámili s aktivitami kultúrneho turizmu múzea v Bojníc当地 zámku, ktorý je jedným z divov TSK. Prezentovala ich manažérka múzea Petra Gordíková. Mohylu generála Milana Rastislava Štefánika v Brezovej pod Bradlom zasa predstavila Katarína Štuchlová. Pedagogická škola Kvetoslava Ďurčová, ale aj študenti prispeli svojimi poznatkami, názormi i návrhmi o regionálnej gastronomii, na ktorú škola pripravuje odborníkov. Vám, ktorí ste na konferencii nemohli byť, prinášame jeden z jej ľažiskových príspevkov z našich poznámok.

Teritoriálne hodnoty a branding TSK

Sylvia Maliariková

Identita

Ak sa chce TSK efektívne zaoberať propagáciou, byť konkurencieschopným krajom v rámci Slovenskej republiky a minimálne priestoru strednej Európy, musíme sa venovať vlastnej identite. Identita sa javí ako problém z dvoch hlavných dôvodov, z dôvodu administratívneho a z dôvodu kultúrnej a politickej globalizácie.

Po stránke administratívneho členenia sme v etape stabilizácie relatívne nových administratívnych útvarov - vyšších územných celkov, teda samosprávnych krajov alebo regiónov. Ako je všeobecne známe, do roku rokom 2002 sa Slovenská republika členila na 3 kraje, a to Západné, Stredné a Východné Slovensko. Posledná administratívna reforma rozdelila územie republiky na 8 samosprávnych krajov. Popri tom sa stále aktívne používajú historické názvy ako Spiš, Liptov, Orava, Záhorie, Hont, Tekov... V roku 1995 Ministerstvo hospodárstva SR vypracovalo novú regionalizáciu pre cestovný ruch a tá nám tiež komplikuje prácu, lebo pre potreby organizácie a propagácie cestovného ruchu je Slovensko rozdelené na 21 regiónov - niekde je použitý názov z feudalizmu, niekde nový, pričom sa nekryjú s územiami samosprávnych krajov. Napríklad pod pojmom „Hornonitriansky región“ sú zahrnuté okresy Bánovce nad Bebravou, Partizánske, Prievidza a Topoľčany, niektoré

časti nášho kraja sú v Severopovažskom regióne, ďalšie v Stredopovažskom... Vzhľadom na to, že samosprávne kraje sú vnímané ako destinácie cestovného ruchu, je našou úlohou budovať jasného identitu kraja, aby obyvatelia Trenčianskeho samosprávneho kraja vedeli, kde má kraj hranice, ktoré mestá a obce sú do neho zahrnuté, ktoré sú najväčšie dominanty, vzácne časti kraja, unikáty a podobne.

Politika Európskej únie kladie vysoké nároky na regióny. Predseda Európskej komisie José Manuel Barroso povedal, citujem: „Regióny hrajú významnú úlohu pri vytváraní silnej regionálnej, národnej a európskej identity“. Toto zvýrazňuje zodpovednosť a zložitosť práce správnych orgánov, sme Európania, v oblasti verejnej musíme spravovať región podľa pravidiel Európskej únie, musíme byť aj dobrými občanmi Slovenskej republiky a pre potreby propagácie regiónu a na zviditeľnenie jeho potenciálu pre turizmus musíme využiť jeho špecifické a unikátné prvky a podporovať regionálnu identitu.

Veľmi dobrým podujatím na podporu regionálnej identity a domáceho cestovného ruchu bola v minulom roku veľká verejná súťaž 7 divov TSK zameraná na zviditeľnenie významných kultúrno-historického atraktív kraja. Nebola to myšlienka originálna, ale bolo to zábavné a dosiahli sme ten efekt, ktorý sme chceli - súťaž zaujala verejnosc a hoci sa mohol zapojiť ktokoľvek v SR a zo zahraničia, najviac dopad a ohlas to malo u obyvateľov v našom kraji. Charakteristika 21 monumentov a výsledky súťaže sú na <http://www.tsk.sk/sk/cestovny-ruch/sedem-divov-tsk/vysledky-hlasovania>

Propagácia regiónu ako cieľovej destinácie

Na regionálnej úrovni za rozvoj CR zodpovedá samosprávny kraj. Jeho úlohy vyplývajú zo súčasnej legislatívy, zo Zákona 302/2001 Z.z. o samospráve VÚC, Zákona č. 416/2001, Zákona č. 351/2004 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja a takisto nového Zákona

o podpore cestovného ruchu, ktorý vláda prijala 3. marca 2010.

V praxi to znamená, že TSK určuje ekonomické, sociálne, teritoriálne a prezentačné priority regiónu, zabezpečuje prezentačné aktivity doma i v zahraničí, spolupracuje s celým radom inštitúcií, zrduzení, škôl, médií, vytvára partnerstvá, uskutočňuje prieskumy, kompletizuje a aktualizuje prehľady o primárnej a sekundárnej ponuke CR v regióne a ďalšie.

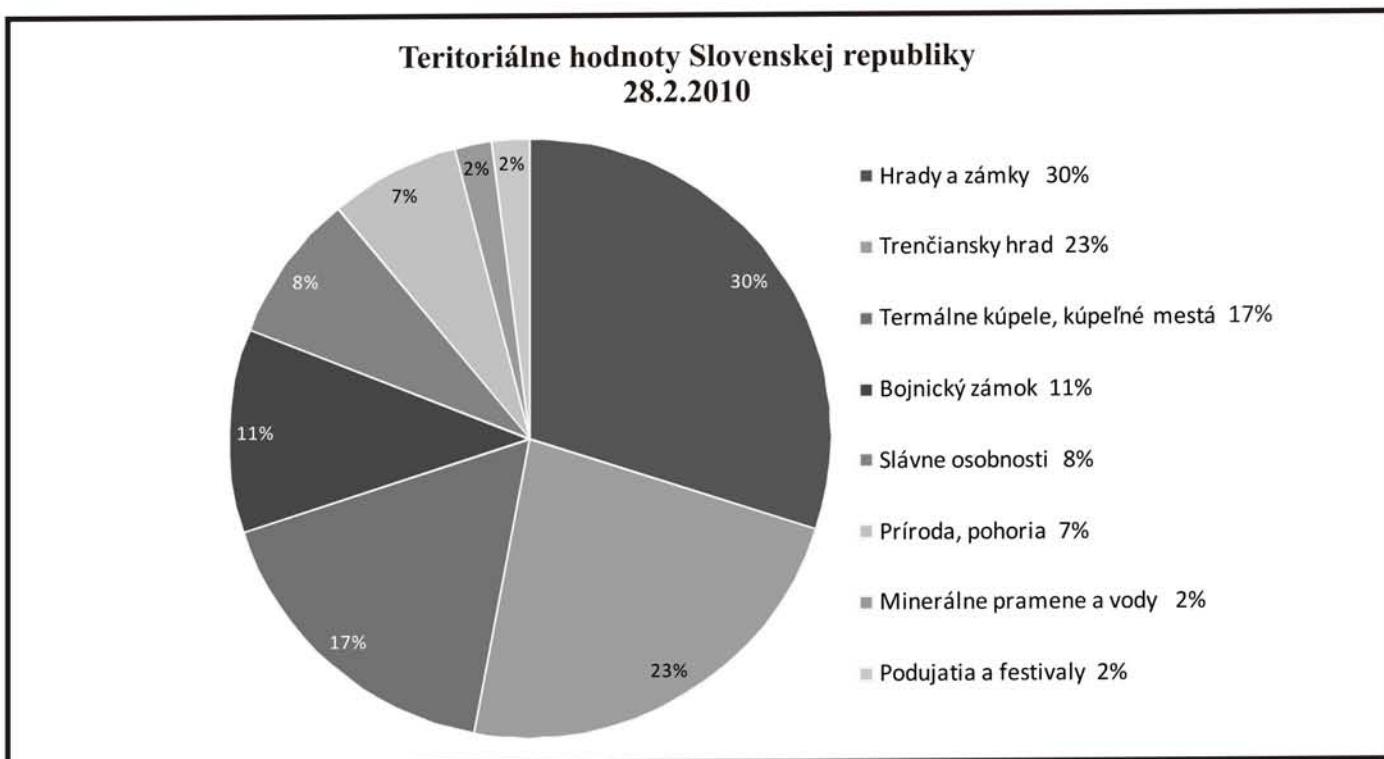
Relatívne novou úlohou je **branding - vytvorenie, zavedenie a riadenie značky**. Regióny majú pri svojej propagácii k dispozícii určité osvedčené metódy a prostriedky, mnoho z nich je prevzatých aj zo sféry komerčnej reklamy. Jedným z takýchto prostriedkov je práve značka - znak - logo, ktoré môže byť doplnené sloganom. Svet žije vo sfére značiek, je možné, či dokonca potrebné využiť to aj pre propagáciu regiónu, lebo je tu potreba diferenciácie - jasne sa odlišiť od iných krajov SR, ale zároveň potreba vo výrazovej vizuálnej skratke vyjadriť súhrn funkčných a emocionálnych hodnôt.

Teritoriálne hodnoty regiónu

Všetky VÚC používajú od svojho vzniku osobitné znaky - logá, vytvorené na základe starej európskej tradície, vo väčšine prípadov sú v nich zakomponované rôzne historické symboly. Štyri regióny začali popri tom používať aj ďalšie logá, nové abstraktné znaky. Touto cestou sa chce vydať aj TSK a využívať nový znak v oblasti masmediálnej komunikácie. Imidž kraja sa nedá vytvárať umelo. Ak chceme novú značku, musíme ju budovať na objektoch a javoch, ktoré majú výraznú hodnotu a na tom, čo tvorí konkurenčné výhody kraja. Preto sme realizovali dotazníkový prieskum, v ktorom mali respondenti uviesť štyri hodnoty, ktoré považujú za najvýznamnejšie pre SR a takisto štyri hodnoty za Trenčiansky kraj. Tu uvádzame základný rebríček toho, čo obyvatelia nášho regiónu pocitujú ako najväčšie hodnoty na Slovensku:

1. Vysoké a Nízke Tatry
2. Hrady, zámky, kaštiele, zrúcaniny, kultúrne pamiatky
3. Kúpele, kúpeľné mestá
4. Príroda, pohoria, jaskyne, minerálne a termálne vody
5. Ľudové tradície, zvyky, folklór
6. Slovenská gastronómia, brydzové halušky, slivovica
7. Bratislavský hrad
8. Bojnicky zámok a mestečko Bojnice

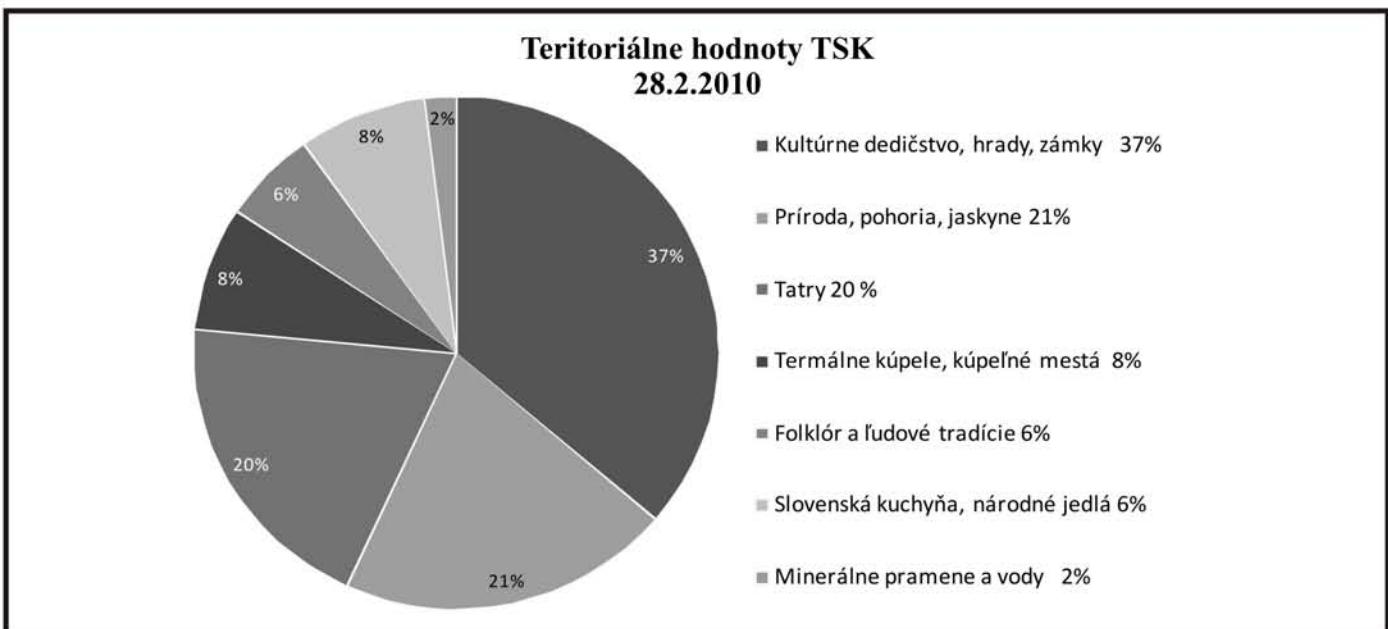
Graf vytvorený spočítaním hlasov genericky, osobitne započítané Tatry

Čo pociťujú obyvatelia nášho regiónu ako najväčšie hodnoty v TSK:

1. Trenčiansky hrad
2. Bojnicky zámok
3. Kúpele, kúpeľné mestá Bojnice a Trenčianske Teplice
4. ZOO Bojnice
5. Hrady, zámky, kaštiele... Beckov, Čachtice atď.
6. Príroda v kraji, Biele Karpaty, Inovec, minerálne pramene
7. Mohyla M. R. Štefánika na Bradle, rodný dom L. Štúra a A. Dubčeka
8. Jankov vršok, mohyla, obec a hrad Uhrovec

Graf vytvorený spočítaním hlasov genericky, osobitne započítaný Trenčiansky hrad a Bojnicky zámok

Pri hodnotení sa žiadne veľké prekvapenia neobjavili, novinkou bolo len, že sa objavil ako samostatný fenomén hokej a hokejisti. Obyvatelia okresu Prievidza si isto myslia, že najvyššie v rebríčku sa mohol umiestniť Bojnicky zámok. V rebríčku a grafe sú započítané len priame hlasov za zámok, on skryte bodoval aj v tam, kde dali respondenti odpoved' „Mesto Bojnice“, niektorí ho uviedli ako hodnotu do časti dotazníka, kde boli hodnoty celého Slovenska. Pozoruhodné je, že pri pohľade na celé Slovensko príroda je vnímaná ako kľúčová hodnota, (TATRY + PRÍRODA = 41% / KULTÚRNE PAMIATKY 37%) a v regióne nie.

Po spočítaní hlasov za kúpele + kúpele Bojnice + kúpele Trenčianske Teplice + Malé Bielice sú termálne pramene a kúpeľné mestá druhou najvýznamnejšou teritoriálnou hodnotou nášho kraja. Štvrtou významnou hodnotou sú slávne osobnosti resp. lokality, ktoré súvisia s ich životom. 7% pre prírodu v porovnaní s hlasovaním tých istých respondentov o hodnotách SR je mierne prekvapujúce. Z toho vyplýva pre organizátorov a koordinátorov CR na úrovni regiónu úloha zameriť sa viac na využitie a propagáciu prírodného potenciálu kraja (Biele Karpaty, Vtáčnik, Považský Inovec, Strážovské vrchy, Vŕšatské bralá, rieka Váh, rieka Nitra..., Modrovska jaskyňa, prírodné unikáty...)

Osobitne hlasovali respondenti za kúpele a za minerálne vody - to môžeme považovať za signál, že sme si vedomí tohto daru prírody na našom území a vnímame ho v súčasnosti aj v súvislosti s celosvetovým trendom, keď voda je v niektorých častiach sveta už nedostatková tekutina. $17 + 2 = 19\%$ - z toho vyplýva, že vodu považujeme za teritoriálnu hodnotu a stáva sa ďalším imidžotvorným prvkom kraja.

Tieto výsledky vedú k potrebe inovať slogan kraja pre potreby CR. Tri roky sa propagujeme ako KRAJ HRADOV, ZÁMKOV A LEGIEND. Na základe vyššie uvedených výsledkov vznikol návrh používať slogan **KRAJ HRADOV, ZÁMKOV, VODY A POHODY**. Pri brandingu kraja treba pojem pohoda (je to spisovné slovo, hoci ho mnohí pociťujú ako bohemizmus) prezentovať ako súhrn dobrých podmienok v kraji pre bicyklovanie, jazdenie na koni, rybárčenie, pešiu turistiku, zakladanie golfových centier. Slogan je vhodne využiteľný ako pomôcka pri návrhu loga TSK, ktorým chceme osloviť výtvarníkov, aby nám vytvorili výstižnú, kvalitnú estetickú značku.

Sylvia Maliariková, vedúca oddelenia cestovného ruchu TSK

SPOLOČNOSŤ OTVORENÁ VŠETKÝM

Zaostrené na seniorov

Projekt Zaostrené na seniorov vychádza z predpokladu (ale aj z reality), že seniori sa stávajú častejšie terčom pre podvodníkov a zlodejov, ktorí využívajú ich vek, dôveryhodnosť a neinformovanosť na páchanie trestných činov. Pretože sa stále množia prípady, kde sa starší ľudia stávajú obeťami podvodníkov a zlodejov, ktorí ich často Oberú o celoživotné úspory, pripravili sme v spolupráci s Okresným riaditeľstvom Policajného zboru v Prievidzi vzdelávací projekt pre seniorov zamieraný na prevenciu kriminality v okresoch Prievidza a Partizánske. Projekt je realizovaný prostredníctvom besied so seniormi v jednotlivých obciach nášho regiónu a prebieha už druhý rok. Našim cieľom je pokúsiť sa minimalizovať trestnú činnosť páchanú na starších ľuďoch, obmedziť možnosti podvodníkov väčšou informovanosťou seniorov. Oboznámiť seniorov s konkrétnymi prípadmi, ktoré sa stali a poukázať na spôsoby, ktoré podvodníci využívajú (podvodníci v oblekoch versus podvodníci v teplákoch). Dať im návody a odporúčania čo treba robiť, ak sa dostanú do podobnej situácie a čoho sa vyvarovať. Ďalej naučiť starších ľudí, aby neuľahčovali zlodejom a podvodníkom ich prácu (pin kód uložený spolu s bankomatovou kartičkou, kľúče pod kvetináčmi, podpisovanie rôznych zmlúv, kúpa kradnutých vecí, pôžičky peňazí cudzím ľuďom a podobne).

**ZAOSTRENÉ
NA
SENIOROV**

vzdelávací projekt zamieraný
na prevenciu kriminality

Seniori si tento projekt veľmi pochvalujú, starší ľudia dobré rady nutne potrebujú. Podvodníci využívajú staré osvedčené triky (ktorým ale seniori stále dookola veria), ale využívajú i nové taktiky, ktorým sa seniori nemajú ako ubrániť, pretože by im nikdy v živote nenapadlo že aj to môže byť podvod. Mnohokrát by im naleteli aj mladí ľudia.

Projekt sme rozšírili aj o tému bezpečnosti na cestách. Upozorňujeme seniorov na riziká úrazov v cestnej premávke v dôsledku vlastnej nepozornosti, na zmeny v cestnom zákone. Je dôležité poznať ako sa treba bezpečne správať na cestách či už ako vodič alebo ako chodec. RKC sa podarilo získať grant, preto v rámci projektu rozdávame seniorom testovacie perá na overenie pravosti bankoviek a reflexné pásky. Do tejto chvíle sme rozdali už 600 pier a 600 reflexných pásov. Tento projekt sa uskutočnil vďaka programu Zelená pre seniorov Nadácie Orange.

Monika Ergangová

Z rozprávky do života

Každoročne sa na Slovensku stratí vyše 800 detí a mladých ľudí do 18 rokov. V skutočnosti je však stratených detí omnoho viac, pretože rodičia sa hanbia a políciu to neohlásia. Príčiny útekov detí z domu môžu byť rôzne - od naplnenia túžby po dobrodružstve až po radikálne riešenie zlých vzťahov či už v škole alebo v rodine, nedorozumenia s rodičmi, neúspechy v škole, ale i únik pred násilím a inými patologickými javmi páchaným na deťoch v rodine. Dieťa odíde z domu, do neznámeho sveta, bez prostriedkov, neuvedomuje si riziká, ktoré na neho číhajú. Môže sa stať obeťou trestného činu, alebo jeho páchateľom. Ohrozenie ich aj obchod s deťmi za účelom detskej prostitúcie, detskej pornografie a zneužívanie detí na zoobranie a rôznu zárobkovú činnosť v prospech inej osoby.

Projekt Hľadané deti sa realizuje od júna 2006 prostredníctvom Linky detskej istoty pri SV UNICEF, Policajného zboru SR a spoločnosti Tesco. V ďalších rokoch sa do projektu zapojili ďalší partneri Občianske združenie HOPE - Pomoc nezvestným, Adware Net, s.r.o.

DVD „Snehulienka tak trochu inak“ je ďalším výborným nápadom od autorov projektu hľadané deti. V našom regióne sa ho ujalo Okresné riaditeľstvo Policajného zboru v Prievidzi a Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi.

„Snehulienka tak trocha inak“ je modifikovaná rozprávka O Snehulienke a siedmich trpaslíkoch. V priebehu projekcie

obsahovo známeho dejá majú deti možnosť vnímať, kde Snehulienka urobila chybu a prečo sa neuchránila pred zlou kráľovnou. Proces uvedomenia si toho, ako sa správala kráľovná a aký postoj a riešenie situácie zaujala Snehulienka v rámci jednotlivých situácií, je počas rozprávky umocňovaný slovným komentárom malého chlapca a jeho otecka. Názorná forma a súčasne vysvetľujúce, scenárom vyšpecifikované a aktérmi jasne skomentované „krízové“ situácie ponúkajú deťom základné informácie a rešpekt pred situáciami, ktoré sú nebezpečné. V živote je veľa dôvodov, pre ktoré je dôležité venovať zvýšenú pozornosť bezpečnému správaniu sa detí.

Ako to prebieha? Deťom premietneme rozprávku s tým, aby dobre počúvali všetko a hlavne chlapčeka a jeho otecka. Po premietnutí rozprávky otvoríme voľnú diskusiu a pozorujeme reakcie detí. Po krátkom uvoľnení a vyventilovaní prežívania sa zameriame na cielenú diskusiu. Aby sa zapojili všetky deti do diskusie, kladieme otázky, čo spravila Snehulienka, akú chybu, ako by mala správne reagovať. Priebežne si overujeme, či deti správne pochopili tažiskové situácie. Deti so záujmom sledujú rozprávku a následne zapájajú sa do poučných hier, ktoré sme pre nich pripravili. Pomáhajú paní policajtke so zatriedením správnych obrázkov, ktoré patria k číslu 112, rozprávajú sa s ňou o práci lekárov, požiarníkov a polície. Veríme, že od nás odchádzajú s dobrým pocitom, že sa niečo nové naučili a budú vedieť v správnej situácii použiť číslo 112. Deti predškolského a raného školského veku sú jednou z najviac ohrozených skupín. Je preto dôležité citlivou a nenásilnou formou, ktorá nevyvoláva strach a neistotu, rozširovať ich výbavu o určité poznanie a následné správanie sa v situáciách, ktoré by mohli ich bezpečnosť ohrozovať.

Monika Ergangová

Svet pre každého

Našim novým projektom je Svet pre každého. Zahŕňa v sebe tri problematické okruhy. Šikanovanie, extrémizmus a drogové závislosti.

RKC robilo v rámci projektu Svet pre každého prieskum, ako je to so šikanovaním na základných školách v našom okrese. Podľa takmer 300-člennej vzorky žiakov, ktorí odpovedali na otázky v rámci prieskumu, sa až 74 percent stretlo s určitými druhmi šikanovania.

V marci a apríli sa zúčastnilo besied o šikanovaní spolu až 200 žiakov. Táto problematika však zaujala i učiteľov. Obeteň šikanovania sa môže stať každý a keď deti nepochopia, prečo je takéto správanie neprípustné a ako treba postupovať, môžu sa s ním stretávať celý život. Šikanovanie nie je len doménou detí, môžeme sa s ním stretnúť i neskôr na pracovisku. Psychologička Marta Dudžíková objasnila študentom podmienky, za akých vzniká šikanovanie. Charakterizovala predovšetkým bezcitného agresora, ktorý využíva strach svojej slabšej obete, jej bezmocnosť a pri šikanovaní iných si upevňuje sebavedomie. Vysvetlila, že šikanovanie je systematické zneužívanie moci. Šikanovanie znamená zaobchádzať s druhými ľuďmi hrubo a surovo. Hlavne so slabšími a zraniteľnejšími ľuďmi, ktorí sa nedokážu, nevedia, nemôžu alebo nechcú adekvátnie brániť. Zahŕňa v sebe vyhľazovanie, zastrašovanie, ovládanie, urážanie, sarkazmus, zosmiešňovanie, nadávanie a pod. Pri šikanovaní nemusí ísť nevyhnutne o použitie sily, fyzické násilie a bitie. Môže mať slovnú formu a môže ísť o citové šikanovanie. V niektorých prípadoch to môže byť dobre premyslené konanie. Šikanovanie môže zanechať na obeť väčne dlhodobé následky. Sebaúcta je jedným z faktorov zdravej osobnosti. Dieťa, ktoré nie je šikanované ani sa nepodieľa na šikanovaní má oveľa výšiu sebaúctu, ako dieťa, ktoré je obeťou takého konania alebo sa na ňom podieľa. Dieťa s vyššou dávkou sebaúcty si vie vážiť seba i iných, má svoje hodnoty a priority a je tolerantné voči ostatným. Pokiaľ dieťa má nízku sebaúctu, má väčšiu tendenciu stať sa buď obeťou šikanovania alebo agresorom, ktorý šikanuje druhých.

Venovali sme sa aj kyberšikanovaniu pomocou mediálnych prostriedkov, posielaním SMS a MMS správ, e-mailov, ale aj vytváraniu nepravých webových stránok a podobne. Častým spôsobom zámerného poškodzovania obete prostredníctvom internetu je vydávanie sa za ňu samotnú, prípadne zneužitie jej podoby z fotografií alebo videozáZNAMOV, k čomu môže dochádzať aj bez jej vedomia. Elektronický násilník si užíva pocit zadosťučinenia, ktorý mu poskytuje odosielanie textových správ, mailov. Chce tak človeka rozrušiť, zneistiť a vystrašiť. Pri elektronickom šikanovaní väčšia fyzická sila agresora, jeho popularita a sociálna sieť ustupujú do úzadia a dôležitou sa stáva schopnosť a spôsobilosť používať počítač, mobil a internet. Nástrojmi násilníka sú sila, kontrola, dominancia a podmanenie. Ich cieľom je vyvolat vo vás reakciu, nech je už akákoľvek. Už to, že zareagujete, odpoviete na ich provokáciu, im poskytujete pocit sily a kontroly, ktorú týmto spôsobom nad vami získali. Človek, ktorý šikanuje, si týmto spôsobom reflektouje svoj vnútorný hnev a nenávisť k iným ľuďom. Zákernosť tohto druhu šikanovania spočíva aj v tom, že je nepretržité 365 dní v roku 24 hodín denne a k inkriminujúcim informáciám má prístup veľké množstvo užívateľov internetu a mobilných telefónov. Nie je už viazané na bezprostredné stretnutia obete a agresora a tak môže mať oveľa hlbší dosah ako šikanovanie fyzické. Majorka Benčová z ORPZ PD vyzvala študentov, aby sa v prípadoch, že sa stretnú s kyberšikanovaním, obrátili na políciu. Musia si však zachovať dôkazy, teda predmetné SMS správy či e-maily.

Monika Ergangová

Afganistan znamená „krajina Afgancov“

V prievidzskom dome kultúry sa konal už tretí ročník festivalu dokumentárnych filmov *Jeden svet*. Pravidelný účastník tohto podujatia má možnosť získať množstvo informácií - zemepisných, politických, etnologických a iných. Ich sugestívnym nositeľom je obraz a prípadne aj zasvätený komentár tvorcov. Nepoznám lepší nástroj multikultúrnej výchovy u detí a mládeže ako návštěvu takéhoto festivalu. Na tomto ročníku bolo viacero filmov venovaných Afganistanu - zvláštnej krajine s kultúrou, ktorá je len veľmi ľažko pochopiteľná pre bežného Európana. Ale keďže svet je len jeden a čoraz sa zmenšuje, nezostáva nám nič iné, len sa ho pokúsiť chápať. Nielen filmy a hostia zanechali stopy v mojom vnútri, zároveň ma veľmi zaujal aj úspešný projekt adopcie afganských detí. Zároveň ma festival inšpiroval k oprášeniu mojich vedomostí o Afganistane, prípadne aj vyhľadaniu ďalších etnologických zaujímavostí o tejto krajine.

O Afganistane všeobecne

Najviac informácií o Afganistane sa dozvieme z komunikačných médií ako internet. Ale aj rozhlas, televízia, ale i lite-

ratúra nám ponúka možnosť spoznať túto krajinu a jej ľud, či už dokumentárna, cestopisná alebo beletrie. Čitateľom sú známe napríklad svetové bestsellery od autora Khaleda Hosseiniho, ktorý opisuje život v Afganistane: Majster šarkanov a Tisíc žiarivých sínk. Avšak o Afganistane máme často krát povrchné informácie, pričom veľa faktov o kultúre a ľudskej mentalite stále nepoznáme.

Keď sa povie **Afganistan**, väčšine z nás napadne terorista Usáma bin Ládin a jeho militantná organizácia al-Káida či ozbrojené afganské vládne hnutie Taliban. Tento vnútrozemský, prevažne hornatý štát je najchudobnejšou krajinou mimo subsaharskej Afriky a leží vo východnej časti Blízkeho východu. Úradnými jazykmi sú afganská perzština a paštúnčina. Náboženským vyznaním je islam. Posledné dve-tri desaťročia v Afganistane sú známe vojnovými konfliktmi, počinajúc okupáciou sovietskymi vojskami (1979-1989) a následnou občianskou vojnou, ktorá viedla k nástupu Talibanu v polovici 90-tých rokov. Fundamentalistické hnutie Taliban bolo odstavené od moci až po americkej invázii do krajinu v roku 2001 pre podozrenie, že sa tu nachádzajú výcvikové tábory teroristov. Odvtedy neustále prebieha v krajinе vojna medzi Talibanom a vojskami NATO. Začiatkom roka 2002 bola vytvorená legítima vláda na čele s prezidentom Karzaiom, ktorého dosadili Američania. V krajinе žije 27,8 mil. obyvateľov, hlavným mestom je Kábul. Avšak vojna, hlad, anarchia, strach, násilie a útlak prinútili milióny ľudí opustiť svoje domovy a utiecť z Afganistanu a usídlí sa v susednom Pakistane, či Iráne. Následky vojny sú katastrofálne - zničená infraštruktúra, hospodárstvo, zdravotný a vzdelávací systém. Väčšina obyvateľov trpí nedostatkom potravy, je bez domova, lekárskej pomoci, základného vzdelania (negramotnosť dosahuje až 64 %). Obyvatelia si obživu zabezpečujú prostredníctvom dopestovania základných poľnohospodárskych plodín a chovu dobytka. Pomaly napredujúci rozvoj priemyslu je založený na ťažbe nerastných surovín (zemný plyn). Rozšírené je pestovanie maku, z ktorého sa vyrába ópium (podľa údajov CIA je Afganistan druhým najväčším svetovým producentom ópia a hlavným producentom hašiša).

Projekt „Škola namiesto ulice“

Na Slovensku existuje **občianske združenie Človek v ohrození**, ktoré vzniklo v roku 1999 a jeho poslaním je pomáhať ľuďom, ktorí trpia dôsledkami vojny, prírodných katastrof a autoritárskych režimov. Na internete som si prečítala rozhovor Olympie Kováčikovej, humanitárnej pracovníčky v Afganistane. Okrem iného predstavila aj projekt adopcie na diaľku, ktorý vymyslela **Marcela Ondeková**, rozvojová pracovníčka z OZ Človek v ohrození. A tak v roku 2005 OZ Človek v ohrození spustilo program pod názvom „**Škola namiesto ulice**“. Ide o adopciu na diaľku, teda podporu afganských detí pracujúcich na ulici, pretože škola pre deti v Afganistane nie je samozrejmosťou. Pomoc potrebuje každé dieťa, polosirota, vojnová sirota, ktoré pracuje na ulici. Nejde o adopciu v priamom zmysle slova, ale o peňažnú pomoc rodinám, ktoré sú na tom finančne tak zle, že musia za zárobkom posieľať aj deti. Citujúc **Olympiu Kováčikovú**: „Už päťročné deti putujú po uliciach so škatuľou na rukách a ponúkajú na

predaj cukrovinky či žuvačky. Alebo sa prihovárajú vodičom, ktorí sa rozhodli zaparkovať, či uviazli v zápche, že im umyjú okná. Ďalšie zbierajú plastové fľaše a igelitky a nosia ich do zberu a iné jednoducho žobrú.“ OZ Človek v ohrození spolupracuje s afganskou mimovládnou organizáciou **Aschiana** so sídlom v Kábule, ktorej pracovníci sa snažia presvedčiť rodičov pracujúcich detí, aby ich posielali do škôl. Pochopiteľne, na to treba peniaze. Rodina dostane od darcu mesačný príspevok v hodnote 200 € al. 260 \$, aby dieťa nemuselo pracovať. V danom čase sa rodina zaviaže, že umožní dieťaťu vzdelávanie v štátnej škole. Napriek tomu, že školné sa v Afganistane neplatí, tieto prostriedky sú potrebné na zakúpenie kníh a školských pomôcok ako aj zabezpečenie základných potrieb rodiny - stravy, oblečenia, nájomného... Funguje to tak, že OZ Človek v ohrození na Slovensku vyhľadá adoptívneho rodiča, ktorý rodine afganského dieťaťa poskytne finančnú podporu približne v rovnakej sume, akú by dieťa zarobilo na ulici predajom alebo žobraním. Aschiana podpíše darcovskú zmluvu na konkrétnu dieťa a obdobie sponzoringu. Aby sa dieťa mohlo pripravovať na vytúžené povolenie, je nevyhnutná dlhodobá podpora. Preto je minimálna doba finančnej podpory 1 rok. Darca dostane kópiu darcovskej zmluvy, certifikát s menom, základnými údajmi a fotografiou dieťaťa. Adoptívny rodič môže prijať správy o jeho prospechu a môžu si s ním vymieňať aj fotografie a listy. Adopciou afganského dieťaťa je šanca podporiť jeho vzdelávanie a nádej na jeho lepší život. Vďaka darcom zo Slovenska školu namiesto práce na ulici navštěvuje už 66 afganských detí. **Toto ušľachtilé poslanie adopčného programu podpo-**

rili aj obyvatelia hornej Nitry: vedenie mesta Prievidza, firmy, žiaci a študenti zo škôl ZŠ Nováky, ZŠ Sama Chalupku v Prievidzi, ZŠ Mariánska v Prievidzi, ZŠ Energetikov v Prievidzi, Piaristické gymnázium a piaristická ZŠ Fr. Hanáka v Prievidzi, Obchodná akadémia v Prievidzi, Gymnázium V. B. Neďašovského v Prievidzi a mnohí ďalší známi i neznámi darcovia.

Nezávidiahodné postavenie žien

Afganistan je krajina, ktorú ovládajú muži a kde ženy majú nespravidlivé postavenie. Táto krajina sa bude dlho spomätať z následkov vojnového konfliktu a vládnutia hnutia Taliban, kedy bola obmedzovaná účasť dievčat a žien na vzdelávaní a spoločenskom živote. V románe *Tisíc žiarivých slnk* od Khaleda Hosseiniho je opísaný sled udalostí, keď Taliban ovládol krajinu. Ozbrojení členovia hnutia porozhadzovali letáky po kábulských uliciach, na ktorých boli popísané nariadenia a zákony pre všetkých. Príkazy pre ženy zneli takto: „*Žena nebude vychádzať zo svojho domu. Nie je vhodné, aby sa žena túlala bezcieľne po meste. Ak nevyhnutne potrebuje ísi von, potom len v sprievode mužského príbuzného. Ak ženu prichytia na ulici samu, bude zbičovaná a musí sa vrátiť domov. Žena nesmie za žiadnych okolností ukázať svoju tvár. Von bude chodiť vždy zahalená v burke. Ak nie, bude prísne*

žobrajúce dieťa

žena v burke

potrestaná. Žene sa zakazuje používať kozmetiku. Zakazuje sa jej nosiť akúkoľvek bižutériu. Žena nesmie nosiť pekné šaty. Žena nesmie hovoriť, ak ju muž nevyzvye. Žena sa nesmie na verejnosti smiať. Ak to nedodrží, bude zbičovaná. Žena si nesmie maľovať nechty. Ak to nedodrží, odtne sa jej prst. Dievčatám sa zakazuje navštevovať školy. Všetky dievčenské školy budú s okamžitou platnosťou zatvorené. Ženám sa zakazuje pracovať. Ak ženu usvedčia z nevery, bude ukameňovaná na smrť.“

Mnohé nariadenia Talibana v tejto ľačko skúšanej krajine sú minulosťou, ale iné pretrvávajú naďalej. Pre časopis Slovenka **Marcela Ondeková z OZ Človek v ohrození** opísala súčasnú pozíciu žien, že napr. nemôžu ísť do lepších častí reštaurácie, lebo sú vyhradené len pre mužov. Keď žena chce ísť niekom, musí požiadať nejakého muža (musí byť príbuzný), aby ju sprevádzal. Vidiecka žena sa musí pýtať muža, či môže ísť do obchodu alebo na kurz. Veľkým problémom žien je vzdelenie, preto projekty a aktivity humanitárnych zahraničných organizácií sa zameriavajú na ich vzdelenanie: „Len 12 % vie písat a čítať a to im znemožňuje komunikovať s vonkajším svetom.“ Pre iný časopis povedala: „Zaujímavé je, že napriek zahaleniu od hlavy po päty sú Afganky pod burkou namaľované a upravené. Na zovňajšok si veľmi potria. Pre nich je pekný odev prejavom úcty.“

V niektorých vyspelejších oblastiach používajú ženy namiesto burky šatky. Niektoré ženy sú už na burku zvyknuté a nevadí im. Ak by žena vyšla na ulicu bez nej, vzbudzovala by pozornosť či dokonca pohoršenie a sama by sa cítila zle.

Aj Afganci žijú športom

Na festivale Jeden svet premietli dokumentárny film „**Futbalistky z Kábulu**“ - príbeh o členkách afganskej ženskej futbalovej reprezentácie, ktorý bol nakrútený v roku 2007. Cieľom filmu je poukázať na zlepšenie situáciu žien v hlavnom meste Kábul, pretože pred 10 rokmi by tieto futbalistky mohli akurát snívať o futbale. Totiž vláda Talibana zakazovala ženám a dievčatám hrať futbal. Na školách sa hrávajú hlavne loptové hry, ktoré nie sú náročné na peniaze. Rozbiehajú sa tam športové kluby a okrem futbalu sú oblúbené i bojové umenia. **Populárny športom** je náročná **hra buskaši**, pri ktorej môžu prísť hráči aj o život. Dve skupiny jazdcov na koňoch súťažia o to, kto skôr donesie bezhlavé kozľa ku kolíku na konci ihriska. Ide o nebezpečnú hru, do ktorej sa dokážu poriadne vziať aj kone hráčov, ktoré v zápale hry dokonca uhryznú koňa spoluhráča: „**kôň vhodný pre buskaši je drahší ako auto.**“ Hra je tvrdá, podobne ako život v Afganistane. Bojovnosť je ich prirodzenosťou, majú to v krvi.

Deti majú radi šarkany

Veľmi populárnu afganskou zábavou je, keď si deti vyrobia **papierové šarkany**, ktoré ozdobia rôznymi ostrými predmetmi a v súboji sa snažia druhému šarkanovi odťať šnúru. Je to doslova lov šarkanov a patrí k **najobľúbenejším hrám detí**.

Konštrukcia šarkana je z bambusu, materiálom je špeciálne plátno. Vyznačuje sa vynikajúcimi letovými vlastnosťami a na oblohe je neprehliadnutelný. Lietajúce šarkany boli počas Talibana zakázané, pretože pre mnohých Afgancov predstavujú slobodu a radosť.

Domáca kuchyňa

Aké typické afganské jedlá varia domáci obyvatelia? Jedlá pozostávajú väčšinou z jednoduchého hovädzieho kebabu s ryžou alebo chlebom, v lepšom prípade so zeleninou. Druhou bežnou variantou pokrmu je pulao, čiže zeleninové rizoto s korením a kúskami mäsa. Mantu je ďalšie klasické afganské jedlo - knedlíky na pare plnené mäsom a zeleninou.

Chvíľka na zamyslenie

A na záver nádherný verš z básne o Kábule, ktorú napísal Saibe-Tabrízí. Verš tohto perzského básnika zo 17. storočia inšpiroval afganského spisovateľa Khaleda Hosseiniho k názvu románu **Tisíc žiarivých slnk**.

Tisíc bolestí a žiaľov.

Tisíc túžob a zápasov.

Tisíc podôb krásy a lásky

Sťa tisíc žiarivých slnk

za hradbami miest a múrov domov.

Ozaj, viete, čo znamená **Allahu Akbar?** Boh je veľký.

Jana Hvojniková

Zdroj: www.clovekvhrozeni.sk

www.jedensvet.sk alebo www.jedensvet.prievidza.net

<http://www.changenet.sk>; <http://cestovanie.sme.sk>

<http://zumag.ku.sk>

<http://cinemaview.sk>; <http://www.24hod.sk>;

<http://www.sarkany.sk>

Khaled Hosseini: Tisíc žiarivých slnk, vydavateľstvo Ikar a. s. Bratislava, 2009

mediálni partneri

RÁDIO BETA Bojnice

RTV Prievidza

MY-PRIEBOJ - Hornonitrianske noviny

Regionálne noviny PRIEVIDZSKO

www.prievidzamusic.sk

portál o hudobnom dianí v Prievidzi a okolí

www.tsk.sk

www.akciepd.sk

www.mestsky-hlasnik.sk

www.magurastrazov.sk

www.kedykam.sk

www.prievidza24.sk

Pozor!

Máme nové tel. čísla

Ludmila Húsková - riaditeľka: 512 18 10
Gabriela Čižmancová - sekretariát: 512 18 11
Emília Gamanová - ekonómka: 512 18 14
Eva Henčelová - ved. odd.: 512 18 15
fax: 512 18 37

Peter Cagáň - odb. prac.: 512 18 13
Monika Ergangová - odb. prac.: 512 18 18
Magda Hianiková - odb. prac.: 512 18 20
Jana Hvojniková - odb. prac.: 512 18 26
Amália Lomnická - odb. prac.: 512 18 16
Katarína Súkeníková - odb. prac.: 512 18 23

*od 1. decembra 2009 máme
novú stránku - www.rkcpd.sk
nájdete na nej aj posledné čísla
Impuzov pre miestnu kultúru*

IMPULZY PRE MIESTNU KULTÚRU

INFORMAČNO-PORADENSKÝ SPRAVODAJCA PRE KULTÚRNOOSVETOVÝCH PRACOVNÍKOV
Vydalo: Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi

Zostavila: Mgr. Ľudmila Húsková * Zodpovedná redaktorka: Mgr. Ľudmila Húsková

Tlač: Regionálne kultúrne centrum v Prievidzi * Grafická úprava: Tibor Bartoš

Tel.: 046/ 512 18 10 * e-mail: rkc@rkc.tsk.sk * máj 2010 * náklad 300 kusov * nepredajné

Tlač registrovaná MK SR, e.č.: EV 2997/09